

**Національна академія наук України
Херсонська гідробіологічна станція**

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ,
ПРИСВЯЧЕНІ ДНЮ НАУКИ**

Екологічні дослідження Дніпровсько-Бузького регіону

Випуск 11

Херсон – 2018

УДК 547.5(282.247.32)
ББК 28.082

Н 34 Наукові читання, присвячені Дню науки. Екологічні дослідження Дніпровсько-Бузького регіону. Вип. 11: Збірник наукових праць. – Херсон, – 2018. – 64 с.

ISBN 978-966-02-8601-6

В збірнику розміщені наукові праці видані за результатами наукових читань, присвячених Дню науки. Ініціатором та організатором читань є Херсонська гідробіологічна станція Національної академії наук України.

Матеріали збірника висвітлюють проблеми ботаніки, зоології, гідробіології, охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

The miscellany of scientific articles contains a result of a Symposium (Scientific Readings), dedicated to the Day of Science. This Scientific readings initiated and organised by Kherson Hydrobiological Station of the National Academy of Sciences of Ukraine (NAS).

The articles of this proceeding highlight the problems of botany, zoology, hydrobiology, conservation of environment and rational use of natural resources.

Редакційна колегія:

Овечко С.В., к.б.н.,
Алексенко Т.Л., к.б.н.,

Головний редактор:

к.г.н. Коржов Є.І.

Публікується за постановою Науково-технічної ради Херсонської гідробіологічної станції НАН України від 11 вересня 2018 р. № 3

Відповідальність за достовірність матеріалів, викладених у публікаціях, несуть автори.

ББК 28.082

ISBN 978-966-02-8601-6

© Херсонська гідробіологічна станція НАН України, 2018 р

ГІДРОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДНІПРОВСЬКО-БУЗЬКОГО ЛИМАНУ В МЕЖАХ НПП «НИЖНЬОДНІПРОВСЬКОГО»

Є.І. Коржов^{1,2,3}, А.В. Бородін²

¹ *Херсонська гідробіологічна станція НАН України,*

² *Херсонський державний університет,*

³ *Національний природний парк «Нижньодніпровський»*

У статті розглянуто особливості гідрографічної мережі Дніпровсько-Бузького лиману в сучасний період. Наведено опис ділянок, що належать до території НПП «Нижньодніпровського».

Ключові слова: гідрографічна мережа, Дніпровсько-Бузький лиман, НПП «Нижньодніпровський»

Національний природний парк «Нижньодніпровський» був створений відповідно до статті 5 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та Указу Президента України від 24 листопада 2015 року № 657 "Про створення національного природного парку «Нижньодніпровський». До нього ввійшли території Бериславського, Білозерського, Голопристанського та Цюрупинського районів, міст Херсона та Нової Каховки Херсонської області та східна і частково центральна частини Дніпровсько-Бузького лиману.

До території національного природного парку погоджено в установленому порядку включення 80177,80 гектара земель державної власності, а саме: 14479,80 гектара земель, які надаються національному природному парку в постійне користування, у тому числі з вилученням у землекористувачів, та 65698,00 гектарів земель державної власності, які включаються до території національного природного парку без надання йому в постійне користування [4].

Згодом, наказом по Міністерству екології та природних ресурсів, підписаним в.о. міністра С.І. Курикіним від 18.01.2016 р. №9 «Про затвердження Положення про національний природний парк «Нижньодніпровський», був затверджений основний регламент природоохоронної та наукової установи – Положення про Парк [4].

Таким чином до території новоствореного у 2015 році Національного природного парку увійшли як ландшафти суші так і водні об'єкти, одним з яких частково є Дніпровсько-Бузький лиман.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проводились на основі наявних у відкритому доступі картографічних матеріалів. Опис морфометричних та гідрографічних параметрів відбувався за даними знімків

штучних супутників Землі доступних на сервісах Yandex.ua та Google.com.ua у розділі «карти». Також використовувалось програмне забезпечення Google Earth 7.3.2.5495 Pro, Microsoft Office 7.0, Surfer 7.0 та Corel Draw X3.

Результати досліджень та їх обговорення

Аналіз гідрографічної мережі НПП «Нижньодніпровського» показав, що всі водні об'єкти, які належать до його складу можна поділити на три найбільш великих групи: ті, що належать до придельтової ділянки пониззя Дніпра, дельтові водойми і водотоки та східна і центральна частини Дніпровсько-Бузького лиману.

Дніпровсько-Бузький лиман обмежується морським краєм дельти Дніпра на сході, Кінбурнською протокою на заході та с. Новопетрівське у Бузькому лимані на півночі. В цих межах довжина його складає 60 км, площа – 940 км². За своєю морфологічною структурою лиман поділяється на 3 частини – східну, центральну та західну. Кожній з них за характером розподілу глибин, ґрунтів та інших гідрологічних характеристик притаманні свої особливості. До території Національного парку входить східний та частково центральний (до границі Миколаївської області) райони лиману (рис. 1).

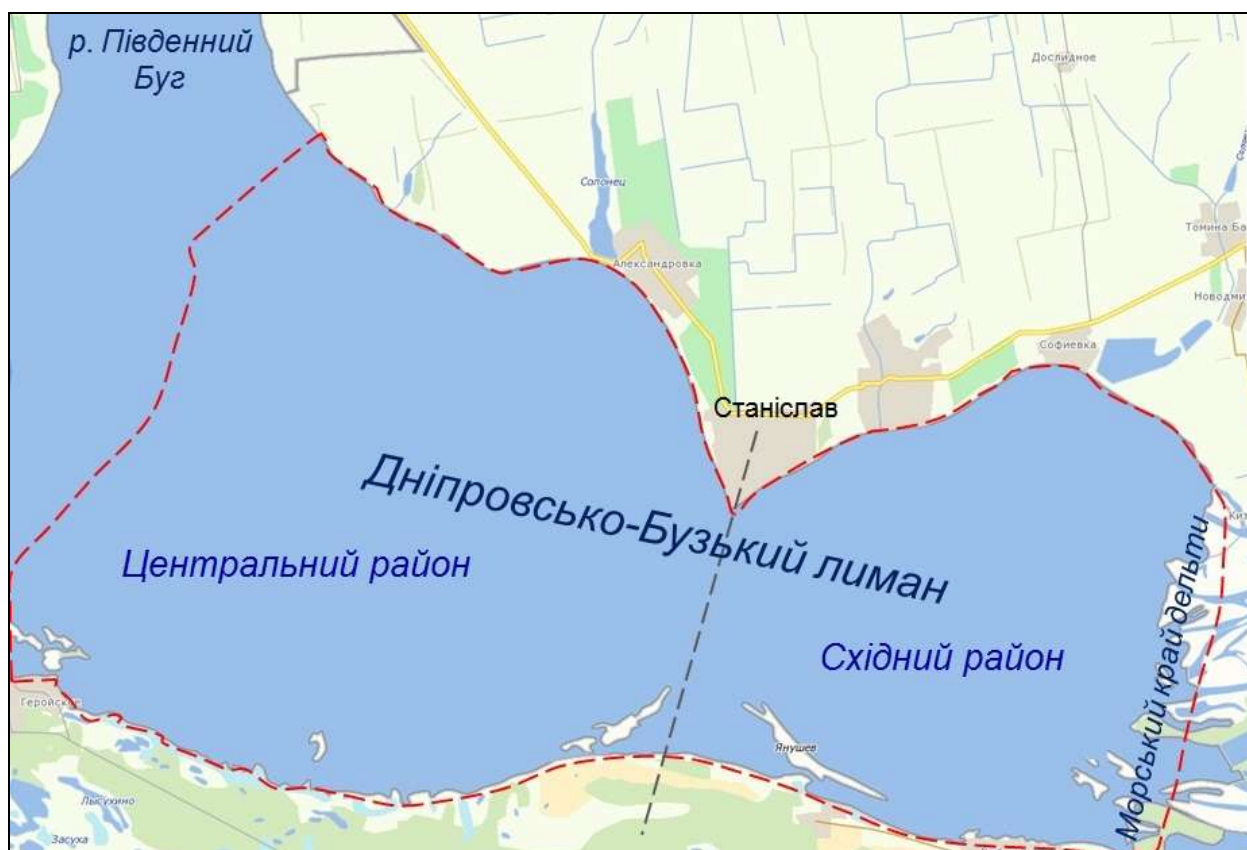

Рис. 1. Центральний та східний райони Дніпровсько-Бузького лиману в межах НПП «Нижньодніпровського»

Східний район лиману знаходиться безпосередньо під впливом стоку Дніпра, що відобразилось в значних піщаних мілинах шириною 1,5–3,0 км у

східній та південно-східній частині Рибальчанської мілини. Піщана зона розповсюджується до глибин 3 м, де змінюється поступово на піщаний мул. Центральну ділянку східного району заповнює мул. Швидкість течій в цьому районі має переважно сезонний характер, оскільки безпосередньо залежить від витрат Дніпра впродовж року [1, 2, 5].

Центральний район лиману однаково знаходиться як під впливом річних, так і морських вод. Піщана зона Олександрівської мілини досягає 0,7–1,0 км, а Прогнойської мілини – до 2 км. Піщана зона на глибині 4,0–5,0 м переходить у зону замуленого піску. Глибше 5,0 м центральну ділянку району заповнюють мули та глинисті мули.

Прогнойська мілина впродовж майже всього року більше схильна до вторгнення солоних вод ніж Олександрівська, але в останній навесні та влітку швидкість течій більша. Центральна ділянка перебуває в зоні трансформації річкових вод у солонуваті. Водні маси розшаровані по вертикалі, що сповільнює процес перемішування. Через це тут влітку часто в донних шарах утворюються анаеробні зони.

Західний район не належить до території НПП, однак має свої характерні, відмінні від інших районів лиману, особливості гідрологічного режиму. Ця ділянка лиману знаходиться під безпосереднім впливом морських вод. Піщана зона тут досягає глибини до 3,5 м і розповсюджується на Куцурубській мілині до 1,0 км, на Покровській мілині – до 3,5 км. Глибше 4,0 м піщана зона поступово переходить у зону крупного мулу тільки у південно-східній та північних частинах. В південній частині піщана зона переходить у зону щільно вкрити черепашником. На цій ділянці відмічаються значні різнонаправлені за глибиною течії. Середня швидкість їх становить 0,60 м/с.

Окремою зоною, що знаходиться на сході Дніпровсько-Бузького лиману в межах НПП «Нижньодніпровського» слід виділити *морський край дельти* (рис. 2).

Це наймолодша форма рельєфу пониззя Дніпра, представлена одним або серією осадових островів, що сформувались в місцях впадіння рукавів річки в Дніпровсько-Бузький лиман [1, 2].

Найбільш значними є Касперовський, Бакайський та Соколовський райони морського краю дельти. Найбільша за площею серія островів (Соколовський та Бакайський район морського краю дельти) розташована в гирлі Бакая, оскільки він є найбільш повноводним рукавом, що впадає в лиман, і, отже, має найбільший стік твердих наносів, які формують зазначені острови.

Рис. 2. Схема морського краю дельти Дніпра

Шар твердих наносів, які поступають на територію гирлової ділянки (1,5 мм/рік), практично дорівнює інтенсивності тектонічного прогину цієї території (1 мм/рік), тому передній край дельти Дніпра з часом змінює свої контури не значно [3].

Висновки. Аналіз гідрографічної мережі та морфометричних особливостей Дніпровсько-Бузького лиману та морського краю дельти Дніпра дозволив виділити основні ділянки водного об'єкту, що різняться між собою за рядом показників.

Найбільш мінливою ділянкою лиману є морський край дельти Дніпра, однак, через незначну кількість твердих наносів, що надходить до гирлової ділянки річки, його контури останні десятиліття майже не змінюються.

**

1. Коржов Е.И. Современная гидрографическая характеристика низовья Днепра / Е.И. Коржов // Наукові читання присвячені Дню науки. Вип.4: Зб. наук. пр. – Херсон, Вид-во: ПП Вишемирський В.С., 2011. – С.4–17.

2. Коржов Є.І. Особливості формування донних відкладів водойм пониззя Дніпра з різною інтенсивністю зовнішнього водообміну / Є.І. Коржов // Наукові читання присвячені 95-річчю НАН України. Вип.6: Зб. наук. пр. – Херсон, Вид-во: ПП Вишемирський В.С., 2014. – С.27–32.

3. Михайлов В.Н. Динамика гидрографической сети неприливых устьев рек / В.Н. Михайлов, М.М. Рогов и др. – М.: – Гидрометеиздат, 1977. – 294 с.

4. Шейгас І.М. НПП «Нижньодніпровський» в системі моніторингових наукових досліджень регіону / І.М. Шейгас, С.К. Семенюк // Наукові читання, присвячені Дню науки. Екологічні дослідження Дніпровсько-Бузького регіону. Вип. 10. Збірник наукових праць. – Херсон, – 2017. – С 13-16 с.

5. Timchenko V.M. Dynamics of Environmentally Significant Elements of Hydrological Regime of the Lower Dnieper Section / V.M. Timchenko, Y.I. Korzhov, O.A. Guliyeva, S.V. Batog // Hydrobiological Journal – Begell House (United States). Vol. 51, Issue 6, 2015. – P. 75-83.

**

В статье рассмотрены особенности гидрографической сети Днепровско-Бугского лимана в современный период. Приведено описание участков, относящихся к территории НПП «Нижнеднепровского».

Ключевые слова: гидрографическая сеть, Днепровско-Бугский лиман, НПП «Нижнеднепровский»

**

In the article the hydrographic network features of the Dnieper-Bug estuary in the modern period are considered. The description of the sites belonging to the territory of the Nizhnedneprovsky NPP is given.

Keywords: hydrographic network, Dniprovsky-Bugsky estuary, NNP «Nizhnedneprovsky»

ЗМІСТ

Овечко С.В. ОЦІНКА СТАНУ ВОДНИХ ЕКОСИСТЕМ, ГІДРОБІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА Р. ПІВДЕННИЙ БУГ В ЗОНІ ВПЛИВУ МИГІЇВСЬКОЇ ГЕС.....	3
Коржов Є.І., Жежеря В.А., Дубняк С.С. ДО ПИТАННЯ ЗМІНИ КИСНЕВОГО РЕЖИМУ ВОДНИХ МАС РУСЛОВОЇ МЕРЕЖІ ПОНИЗЗЯ ДНІПРА ПІД ЧАС ЗГІННО- НАГІННИХ ЯВИЩ.....	7
Назаренко С.В., Котовська Ю.С. ФІТОФАГИ ЯЛІВЦЮ В ЗЕЛЕНІЙ ЗОНІ ХЕРСОНА	13
Шейгас І.М., Семенюк С.К. З ДОСВІДУ ПРИРОДООХОРОННОГО ПРОЕКТУВАННЯ НА НИЖНЬОМУ ДНІПРІ.....	16
Минаєва Г.Н. ФЛОРА ВОДОРΟΣЛЕЙ РЕКИ ВЕРЕВЧИНА.....	19
Леонтьєва Т.О. ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ НОВОГО ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «КАРДАШИНСЬКІ БОЛОТА».....	24
Кострицька К.О. СОРТ ГОРІХА ВОЛОСЬКОГО ЧАНДЛЕР (CHANDLER): ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	30
Мороз А.С. ПАВЛОВНІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ПОРОДА ДЛЯ УКРІПЛЕННЯ БЕРЕГІВ ДНІПРОВСЬКО-БУЗЬКОГО ЛИМАНУ.....	33
Москаленко Н.Ф. ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕНДРОФЛОРИ ШУМЕНСЬКОГО ПАРКУ М. ХЕРСОНА.....	35

Глод О.І., Фомін В.І., Тимощук І.В. СУЧАСНИЙ СТАН НАСАДЖЕНЬ РОБІНІЇ ПСЕВДОАКАЦІЇ В ЛІСАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	39
Головащенко М.Ф. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ РУБОК ДОГЛЯДУ В ШТУЧНИХ СОСНЯКАХ В УМОВАХ СТЕПУ.....	42
Гагуліна А.М., Коржов Є.І. ЧАСОВА МІНЛИВІСТЬ ОКРЕМИХ КЛІМАТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД.....	47
Тимощук І.В., Глод О.І. АНАЛІЗ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖ 2017 РОКУ У ДЕРЖЛІСФОНДІ ХЕРСОНЩИНИ.....	53
Коржов Є.І., Бородін А.В. ГІДРОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДНІПРОВСЬКО-БУЗЬКОГО ЛИМАНУ В МЕЖАХ НПП «НИЖНЬОДНІПРОВСЬКОГО».....	56

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ,
присвячені Дню науки**

**ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДНІПРОВСЬКО-
БУЗЬКОГО РЕГІОНУ**

Випуск 11

Збірник наукових праць

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографія. Обл.-вид.арк 3,34.
Наклад 300 прим.